

ЮРИДИЧНІ ФАКТИ-СТАНИ В ДИНАМІЦІ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

LEGAL FACTS-STATES IN DYNAMICS OF CRIMINAL PROCEDURAL LEGAL RELATIONS

Волкова І.М.,

аспірант

Харківського національного університету внутрішніх справ

Стаття присвячена дослідженню місця та ролі юридичних фактів-станів у динаміці кримінально-процесуальних правовідносин. Здійснено системний аналіз видів юридичних фактів-станів у динаміці кримінально-процесуальних правовідносин на основі узагальнення теоретичних досліджень та приписів кримінально-процесуального законодавства.

У кримінально-процесуальному праві існує безліч юридичних фактів-станів, наприклад, тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади, тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя, тимчасовий доступ до речей і документів, тимчасове вилучення майна, арешт майна, перебування особи у стані затримання, превентивного затримання, тримання під вартою, під домашнім арештом, застава, особиста порука, особисте зобов'язання, аудіо-, відеоконтроль особи, спостереження за особою, річчю або місцем, розшук підозрюваного, обвинуваченого тощо.

Такі юридичні факти-стани, як перебування особи у стані затримання і тримання під вартою, породжують не лише неодноразові юридичні наслідки, а також чимало проблем у правозастосуванні. Крім того, з ними пов'язано багато процесуальних строків. Тому у статті більш детально охарактеризовано саме ці юридичні факти-стани.

На практиці допускаються безпідставні затримання уповноваженими службовими особами внаслідок відсутності чіткого визначення понять «безпосередньо» та «щойно» після вчинення злочину. Тому пропонується доповнити статтю 208 Кримінального процесуального кодексу України приписом, що затримання має допускатися лише тоді, якщо з моменту вчинення злочину й до моменту фактичного затримання минуло не більше двадцяти чотирьох годин.

Застосування превентивного затримання суперечить нормам Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конституції України та Кримінального процесуального кодексу України.

У практичній діяльності правоохоронців і суддів виникає чимало проблемних питань, пов'язаних із застосуванням такого юридичного факту-стану, як тримання під вартою. Зокрема, необхідно врегулювати на законодавчому рівні питання обрання та продовження запобіжного заходу в період від скерування кримінального провадження до суду до проведення підготовчого судового засідання, у разі повернення обвинувального акта чи іншого підсумкового процесуального документа прокурору, направлення кримінального провадження за підсудністю з одного суду до іншого, з моменту винесення обвинувального вироку до набрання ним чинності.

Незважаючи на те, що смерть є юридичним фактом однократної дії, а не фактом-станом, автор приділив увагу проблемам судового розгляду кримінальних проваджень, зокрема у формі приватного обвинувачення, у разі смерті потерпілого не внаслідок вчинення злочину стосовно останнього.

Ключові слова: юридичний факт, юридичний факт-стан, строк, затримання, превентивне затримання, тримання під вартою, смерть потерпілого, приватне обвинувачення.

The article concentrates on the study of place and role of the legal facts-states in dynamics of criminal procedural legal relations. The system analysis of the types of legal facts-states in dynamics of criminal procedural legal relations on the basis of generalization of theoretical research and regulations of criminal procedure legislation is made.

There are many legal facts-states in the criminal procedure law. For example, temporary restriction on use of special law, removal from office, temporary suspension of the judge from administration of justice, temporary access to article, thin material, temporary seizure of property, arrest of property, detention of a person, preventive detention, imprisonment, home detention, pledging, personal surety, personal recognizance, audio, video monitoring of a person, observation of a person, thing or place, search for a suspect, accused etc.

Such legal facts-states, as detention and imprisonment, generate not only repeated legal consequences, but also a lot of problems in law enforcement. In addition, a large number of procedural periods are associated with them. Therefore, in this article, these particular legal facts-states are described in more detail.

Practically, unfounded detention by the authorized officials is allowed due to the lack of a clear definition of the notions of "directly" and "just" after committing a crime. Therefore, it is suggested to complement Article 208 of the Criminal Procedure Code of Ukraine with a prescription that detention should be allowed only if no more than 24 hours passed from the moment of committing a crime to the moment of actual detention.

Preventive detention contradicts norms of the Convention on Human Rights and basic freedoms, Ukrainian Constitution and Criminal Procedure Code of Ukraine.

Practical activity of law enforcement authorities and judges has many challenging issues, related to the use of such legal fact-state as imprisonment. In particular, it is necessary to legislate an issue of choosing and prolonging preventive measures in the period from referral of criminal proceedings to court to conduction of preparative court session, in case of return of criminal indictment or other final service document to the prosecutor, sending criminal proceedings on jurisdiction from one court to another court from the moment of consideration of judgment to coming it into legal force.

Regardless of the fact that death is a legal fact of one-time action, but not a legal fact-state, the author pay attention to the problems of legal proceedings in criminal matters, including in the form of private prosecution, in the event of death of the victim other than as a result of the crime against him/her.

Key words: legal fact, legal fact-state, period, detention, preventive detention, imprisonment, death of the victim, private prosecution.

Постановка проблеми. Незважаючи на загальнотеоретичне значення юридичних фактів-станів, це правове явище має специфіку в окремих галузях права, що породжує необхідність систематизації особливостей юридичних фактів-станів як в окремих галузях права, так і у правовій системі загалом. У кожній із галузей права правовідносини мають свої відмінності. Також варто враховувати, що будь-яке правовідношення – не сталий зразок правового зв'язку, а його динамічна модель, яка, за можливості, охоплює всі його варіанти, форми і соціальні прояви. Саме завдяки фактам-станам, як і іншим юридичним фактам, для правовідносин характерна динамічність. Тому необхідно дослідити роль та місце юридичних фактів-станів у динаміці кримінально-процесуальних правовідносин.

Стан дослідження. У вітчизняній і закордонній науковій літературі приділяється значна увага теорії юридичних фактів. Її загальнотеоретичному аналізу присвятили свої дослідження В.Б. Ісаков, С.С. Алексєєв, Г.В. Кикоть, Г.М. Чувакова, А.М. Завальний і багато інших авторів. Питання юридичних фактів розглядалося також представниками різних галузевих наук: С.І. Реутовим, М.В. Зерніним, О.О. Красавчиковим, В.В. Муругіною, Б.І. Сташківим, С.Я. Фурсою, О.А. Явор та іншими.

Незважаючи на наявність бігівтох наукових досліджень проблем юридичних фактів, сьогодні немає комплексних монографічних праць, де висвітлювалася проблематика юридичних фактів-станів як у загальнотеоретичному аспекті, так і з погляду кримінально-процесуального права.

Метою статті є системне дослідження місця та ролі юридичних фактів-станів у динаміці кримінально-процесуальних правовідносин, аналіз їх окремих видів на основі узагальнення теоретичних досліджень і приписів кримінально-процесуального законодавства.

Виклад основного матеріалу. У кримінально-процесуальному праві є безліч юридичних фактів-станів, наприклад, тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади, тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя, тимчасовий доступ до речей і документів, тимчасове вилучення майна, арешт майна, перебування особи у стані затримання, превентивного затримання, тримання під вартою, під домашнім арештом, застава, особиста порука, особисте зобов'язання, аудіо-, відеоконтроль особи, спостереження за особою, річчю або місцем, розшук підозрюваного, обвинуваченого тощо.

Крім того, у кримінально-процесуальному праві закріплено багато строків, які також належать до юридичних фактів-станів. Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК) України містить визначення розумних строків. Відповідно до

ч. 2 ст. 28 КПК України, проведення досудового розслідування в розумні строки забезпечує прокурор, слідчий суддя (у частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції), а судового провадження – суд [1].

Уважаємо за необхідне покласти відповідальність за дотримання розумних строків під час досудового розслідування також на слідчого, оскільки саме цей суб'єкт здійснює досудове розслідування кримінального провадження, від нього найбільшою мірою залежить, чи буде дотримано розумні строки в конкретному кримінальному провадженні.

Такі факти-стани, як перебування особи у стані затримання і тримання під вартою, породжують не лише неодноразові юридичні наслідки, а і чимало проблем у правозастосуванні. Крім того, з ними пов'язана велика кількість процесуальних строків. Тому виникає необхідність більш детально охарактеризувати ці факти-стани.

Одним із найбільш поширених видів затримання є затримання уповноваженою службовою особою (ст. 208 КПК України). Згідно із ч. 1 ст. 208 КПК України, уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; 2) якщо *безпосередньо після вчинення злочину* очевидець, зокрема потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа *щойно вчинила злочин*; 3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України [1].

Постає питання щодо правомірного здійснення затримання у кримінальному провадженні в контексті розуміння й визначення строків, які також належать до юридичних фактів-станів – «безпосередньо» та «щойно» – у разі здійснення затримання уповноваженою службовою особою на підставі ст. 208 КПК України. Затримання в порядку ст. 208 КПК України повинно допускатися лише тоді, якщо з моменту вчинення злочину й до моменту фактичного затримання минуло декілька годин, принаймні не більше двадцяти чотирьох годин.

Інколи сторона обвинувачення неправильно застосовує положення ст. 208 КПК України в частині дотримання процесуальних строків і, по суті, проводить безпідставні затримання, коли після вчинення злочину минуло декілька днів, місяців, років. На ці порушення також звертає увагу у своїх щорічних доповідях Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Наприклад, І. 29 грудня 2014 р.

о 20.00 був затриманий без ухвали слідчого судді, суду за підозрою у вчиненні злочину, який було вчинено 8 серпня 2014 р. невідомими особами. Тобто затримання І. здійснено працівниками Покровського відділу поліції через сто десять днів після вчинення злочину [2, с. 305].

Існує ще одна проблема, пов'язана зі строками затримання. На практиці затримання особи за підозрою у вчиненні злочину може збігатися в часі з моментом надходження до прокурора, слідчого, оперативного працівника повідомлення про злочин або самостійного виявлення ними злочинних дій, коли кримінальне провадження ще не зареєстровано. Варто погодитися з О.В. Бауліним та О.С. Мазур у тому, що необхідно доповнити ч. 3 ст. 214 КПК України вказівкою про можливість застосування затримання до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР). Для внесення відповідних даних до Реєстру варто окремо визначити час, наприклад, протягом трьох годин із моменту фактичного затримання підозрюваного уповноваженою службовою особою [3, с. 24].

Новелою у вітчизняному законодавстві є закріплення Законом України «Про боротьбу з тероризмом» такого юридичного факту-стану, як перебування особи у стані превентивного затримання, яке може здійснюватися на строк понад сімдесят дві години, але не більше ніж на тридцять діб. Варто зазначити, що конкретні норми, за вчинення яких можливе здійснення превентивного затримання, згаданим Законом не визначено.

Згідно із ч. 3 ст. 9 КПК України, закони й інші нормативно-правові акти України, положення яких стосуються кримінального провадження, повинні відповідати цьому Кодексу. Під час здійснення кримінального провадження не може застосовуватися закон, який суперечить цьому Кодексу [1].

Однак превентивне затримання КПК України не передбачено. Такий захід суперечить положенням ст. ст. 1, 3, 6, 8, 19, 22, 29, 55, 57, 59, 64 Конституції України. До того ж положення ст. ст. 14, 15¹ Закону України «Про боротьбу з тероризмом» щодо превентивного затримання особи заслуговують на критичну оцінку, оскільки цей захід суперечить ст. ст. 5, 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; не відповідає правовій природі затримання як тимчасового запобіжного заходу, непропорційний і не виправданий навіть в умовах надзвичайної ситуації. З огляду на зазначене, варто погодитися з О.В. Лазуковою в тому, що норму про можливість застосування такого «позапроцесуального» затримання необхідно виключити [4, с. 140–141].

У практичній діяльності правоохоронців і суддів виникає чимало проблемних питань, пов'язаних із таким юридичним фактом-станом, як перебування особи під вартою.

Зокрема, відповідно до ст. 186 КПК України, клопотання про застосування або зміну запобіжного заходу розглядається слідчим суддею, судом невідкладно, але не пізніше 72-х годин із моменту фактичного затримання підозрюваного, обвинуваченого або

з моменту надходження до суду клопотання, якщо підозрюваний, обвинувачений перебуває на свободі, чи з моменту подання підозрюваним, обвинуваченим, його захисником до суду відповідного клопотання [1]. Зі змісту вказаної статті КПК України зрозуміло, що доставлення особи до суду для розгляду клопотання про застосування щодо неї запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, у разі її затримання (на 72-і години), не враховується в години затримання, якщо відбувається спливу часу. На практиці непоодинокі випадки перевищення часу фактичного затримання на більш ніж 72-і години. Тому М.І. Зеленська пропонує внести зміни до ст. 186 КПК України, замінивши «не пізніше 72 годин з моменту фактичного затримання» на «не пізніше 60 годин з моменту фактичного затримання» [5, с. 125–126].

У такому разі треба вносити зміни і до ч. 2 ст. 211 КПК України, згідно з якою затримана без ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше 60-ти годин із моменту затримання повинна бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу [1], скоротивши цей строк, наприклад, до 48-ми годин.

Окрім того, у ч. 3 ст. 315 КПК України передбачено положення, що за відсутності клопотань сторін кримінального провадження застосування заходів забезпечення кримінального провадження, обраних під час досудового розслідування, вважається продовженим [1]. Ця норма, особливо в разі продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту, порушує право особи на свободу й особисту недоторканність, позбавляє її належного захисту, зокрема судового, що суперечить ст. 29 Конституції України, де зазначено, що ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, установлених законом, а також ст. ст. 55, 124 Конституції України. Тому вказане положення слушно визнано неконституційним рішенням Конституційного Суду України від 23 листопада 2017 р. № 1-рп/2017 [6].

Крім того, Європейський суд з прав людини у своєму рішенні у справі «Чанєв проти України» від 9 жовтня 2014 рю констатував, що вищевказане положення ст. 315 КПК України, а також ч. 3 ст. 331 КПК України, якою передбачено, що незалежно від наявності клопотань суд зобов'язаний розглянути питання доцільності продовження тримання обвинуваченого під вартою до спливу двомісячного строку із дня надходження до суду обвинувального акта чи із дня застосування судом до обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, порушує ст. ст. 5, 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [7].

Ще одна проблема полягає у відсутності нормативного припису стосовно порядку вирішення питання про запобіжний захід у разі ухвалення судом рішення про повернення обвинувального акта (або іншого підсумкового документа) прокурору. На практиці виникають ситуації, коли судді в підготовчому провадженні залишають без розгляду клопотання

щодо запобіжного заходу, оскільки ч. 1 ст. 315 КПК України не передбачено можливості їх розгляду.

Варто погодитися із Д.В. Колодчиним у тому, що в разі повернення прокурору чи направлення до відповідного суду для визначення підсудності обвинувального акта клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру немає перешкод для розгляду клопотання про обрання, продовження, зміну чи скасування запобіжного заходу в порядку, передбаченому гл. 18 КПК України. Відкладення розгляду питання про подальше тримання обвинуваченого під вартою, за умови можливості його вирішення, не відповідає міжнародним стандартам права на свободу й особисту недоторканість і позиції національного законодавця стосовно першочерговості розгляду кримінальних проваджень, у яких до особи застосовано тримання під вартою (ч. 4 ст. 28 КПК України). Тому доцільно у випадку, передбаченому п. 3 ч. 3 ст. 314 КПК України, установити обов'язок суду розглядати клопотання сторін кримінального провадження щодо запобіжного заходу [8, с. 149–151].

Чинним КПК України не вирішено питання про застосування тримання під вартою в період із закінчення досудового розслідування до проведення підготовчого судового засідання, що зазначив Європейський суд з прав людини у своєму рішенні у справі «Чанев проти України» від 9 жовтня 2014 р. [7].

Варто погодитися з О.Г. Яновською стосовно того, що у КПК України необхідно передбачити юрисдикційні повноваження за слідчим суддею щодо ухвалення рішень про застосування, зміну, скасування запобіжних заходів або продовження строків їх застосування після передачі обвинувального акта до суду до моменту винесення ухвали про призначення судового розгляду [9].

У чинному КПК України також не вирішено питання про застосування тримання під вартою під час розгляду питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого.

У нинішніх умовах, коли в деяких судах узагалі не здійснюється розгляд справ у зв'язку з відсутністю суддів чи повноважень у них на здійснення правосуддя, доцільною видається пропозиція Д.В. Колодчина закріпити у ст. 34 КПК України за судом апеляційної інстанції право розглядати клопотання щодо обрання, продовження, зміну чи скасування запобіжного заходу в порядку, передбаченому гл. 18 та ст. 331 КПК України [8, с. 158–161].

Проблемним є питання застосування тримання під вартою до набрання вироком чинності. Вказівки на можливість застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або можливість його продовження до набрання обвинувальним вироком суду законної сили чинний КПК України не містить. В Україні поширена судова практика обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на підставі вироку суду, який не набрав чинності. Проте таку позицію не сприймає Європейський суд з прав людини, у рішенні якого у справі «Руслан Яковенко проти України» від 4 червня 2015 р. зазначено, що

навіть якщо національне законодавство держави-члена передбачає, що вирок набирає чинності лише після завершення розгляду справи судами всіх інстанцій, попереднє ув'язнення в розумінні положень Конвенції закінчується зі встановленням вини та призначенням покарання судом першої інстанції [10].

Незважаючи на те, що смерть є юридичним фактом однократної дії, а не фактом-станом, необхідно приділити увагу проблемам судового розгляду кримінальних проваджень, зокрема у формі приватного обвинувачення, у разі смерті потерпілого не внаслідок вчинення злочину стосовно останнього.

Відповідно до ст. 55 КПК України, якщо внаслідок кримінального правопорушення настала смерть особи або особа перебуває у стані, який унеможливає подання нею відповідної заяви, положення ч. ч. 1–3 цієї статті поширюються на близьких родичів чи членів сім'ї такої особи. Потерпілим визнається одна особа із числа близьких родичів чи членів сім'ї, яка подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого, а за відповідним клопотанням – потерпілими може бути визнано кілька осіб [1].

Однак чинним КПК України не врегульовано питання, як діяти тоді, коли смерть потерпілого настала не внаслідок кримінального правопорушення, а з інших причин.

Сьогодні відсутня єдина судова практика щодо подолання цієї прогалини в законодавстві. В одних випадках суди застосовують норми права, що регулюють подібні за змістом відносини (аналогія закону), а саме ст. 55 КПК України, – залучають до провадження як потерпілих близьких родичів чи членів сім'ї такої особи на підставі їхніх заяв (наприклад, ухвала Рівненського міського суду Рівненської області від 18 жовтня 2018 р. у справі № 569/19905/17 [11]). В інших випадках суди розглядають кримінальні провадження без залучення близьких родичів чи членів сім'ї потерпілих, мотивуючи це тим, що це особисте немайнове право потерпілого, який помер, правонаступництво не допускається, а також КПК України не передбачена можливість такого залучення у кримінальних провадженнях (ухвала Закарпатського апеляційного суду від 29 січня 2019 р. у справі № 305/1225/15-к [12], ухвала Придніпровського районного суду м. Черкаси від 11 квітня 2019 р. у справі № 711/7371/18 [13]).

Також деякі суди виносять ухвали про закриття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення у зв'язку зі смертю потерпілого на підставі п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України. Рішення мотивують тим, що кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення може тривати лише за умови підтримання обвинувачення саме потерпілим. Це право потерпілого є особистим немайновим правом і не допускає правонаступництва. Ураховуючи те, що потерпілий помер, відсутні обставини, які свідчать про підтримання ним обвинувачення. Крім того, у зв'язку зі смертю потерпілого суд позбавлений можливості переконатися в незмінності її позиції щодо підтримання обвинувачення (наприклад, ухвала Корецького районного суду

Рівненської області від 18 липня 2019 р. у справі № 557/493/19 [14], ухвала Великоберезнянського районного суду Закарпатської області від 5 листопада 2018 р. у справі № 298/93/18 [15]).

Чинний КПК України не передбачає смерть потерпілого як підставу для закриття кримінального провадження, зокрема у формі приватного обвинувачення. Касаційний кримінальний суд Верховного Суду в ухвалі від 9 квітня 2019 р. у справі № 404/6160/16-к про передачу справи на розгляд Великої палати Верховного Суду для розв'язання питань щодо повноважень прокурора в судовому розгляді кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення зазначив, що у випадку смерті потерпілого невизначеним залишається коло осіб, на яких поширюються функції підтримання обвинувачення в даній категорії кримінальних проваджень [16].

У постанові Великої палати Верховного Суду від 26 червня 2019 р. у справі № 404/6160/16-к вказано, що після того, як кримінальне провадження розпочато за заявою потерпілого про вчинення кримінального правопорушення, що міститься в переліку таких правопорушень у ст. 477 КПК України, задіюється державновладний ресурс органів досудового розслідування та прокуратури, який слугує подальшою рушійною силою здійснення досудового розслідування та підтримання обвинувачення під час судового розгляду. Отже, визначений КПК України процесуальний порядок здійснення кримінального

провадження у формі приватного обвинувачення по своїй правовій природі є приватно-публічним різновидом кримінального провадження, його варто розглядати як диференціацію форми такого провадження в межах загальної його форми, урегульованої КПК України, крім повноваження ініціювати кримінальне провадження за відсутності заяви потерпілого про злочин [17].

Чинний КПК України передбачає множинність суб'єктів на стороні обвинувачення, зокрема у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення (не тільки потерпілий, а й прокурор). Отже, смерть потерпілого не призводить до зникнення сторони обвинувачення, оскільки з моменту внесення відомостей до ЄРДР обов'язок здійснювати кримінальне переслідування покладається на прокурора.

Окрім того, чинне законодавство не дає жодних підстав кваліфікувати смерть потерпілого як його відмову від підтримання обвинувачення. Водночас варто зважати на те, що смерть потерпілого – юридичний факт, який не залежить від його волі.

Тому, на нашу думку, судова практика щодо закриття кримінальних проваджень у зв'язку зі смертю потерпілого на підставі п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України є неприйнятною.

Висновки. Отже, у правозастосувачів виникає багато проблем, пов'язаних із кримінально-процесуальними фактами-станами, які повинні бути усунуті на законодавчому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4654–VIII. *Офіційний вісник України*. 2012. № 37. Ст. 1370.
2. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. Київ, 2018. 661 с. URL: www.ombudsman.gov.ua/files/Dopovidi/Report-2018-1.pdf (дата звернення: 10.12.2018).
3. Баулін О.В., Мазур О.С. Сучасні проблеми правової регламентації затримання особи у кримінальному процесі. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України* : електронне наукове фахове видання. 2016. № 2. С. 19–27. URL: http://www.chasopysnapu.gov.ua/ua/ua_cs_01_01.html (дата звернення: 16.11.2018).
4. Лазукова О.В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 263 с.
5. Зеленська М.І. Гарантії прав і свобод особи під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою : монографія / за заг. ред. М.А. Погорельського. Київ : Алерта, 2016. 212 с.
6. Рішення Конституційного Суду України № 1-рп/2017 від 23 листопада 2017 р. (справа щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини третьої статті 315 Кримінального процесуального кодексу України). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-17> (дата звернення: 16.11.2018).
7. Справа «Чанев проти України» (заява № 46193/13) : рішення Європейського суду з прав людини від 9 жовтня 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a37.
8. Колодчин Д.В. Тримання під вартою як запобіжний захід : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 256 с.
9. Яновська О.Г. Аналітичний звіт щодо окремих проблемних аспектів практичного застосування положень Кримінального процесуального кодексу України (квітень 2016 р.). URL: http://www.fair.org.ua/content/library_doc/fair_report_cpc_ukr.pdf (дата звернення: 10.12.2018).
10. Справа «Руслан Яковенко проти України» (заява № 5425/11) : рішення Європейського суду з прав людини від 4 червня 2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a79.
11. Ухвала Рівненського міського суду Рівненської області від 18 жовтня 2018 р., судова справа № 569/19905/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77204011> (дата звернення: 30.07.2019).
12. Ухвала Закарпатського апеляційного суду від 29 січня 2019 р., судова справа № 305/1225/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80145212> (дата звернення: 30.07.2019).
13. Ухвала Придніпровського районного суду м. Черкаси від 11 квітня 2019 р., судова справа № 711/7371/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82020653> (дата звернення: 30.07.2019).
14. Ухвала Корецького районного суду Рівненської області від 18 липня 2019 р., судова справа № 557/493/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83108139> (дата звернення: 30.07.2019).
15. Ухвала Великоберезнянського районного суду Закарпатської області від 5 листопада 2018 р., судова справа № 298/93/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77600221> (дата звернення: 30.07.2019).
16. Ухвала Верховного Суду від 9 квітня 2019 р., судова справа № 404/6160/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81264228> (дата звернення: 30.07.2019).
17. Постанова Великої палати Верховного Суду від 26 червня 2019 р., судова справа № 404/6160/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82885531> (дата звернення: 30.07.2019).